

ARAPÇADA MEHMÛZ FİLLER

Sahîh fiiller grubunun üçüncü ögesi olan *Mehmûz fiiller* (الأفعال المهموزة) yapısında hemze bulunan fiillerdir. Mehmûz fiiller, hemzenin fiilin başında, ortasında veya sonunda oluşuna göre üçe ayrılırlar.

İlk harfi, yani fâu'l-fi'l'i hemzeli olan fiillere mehmûzu'l-fâ (örneğin: **أَكَلَ**); orta harfi, yani 'aynu'l-fi'l'i hemzeli olan fiillere mehmûzu'l-'ayn (örneğin: **سَأَلَ**); son harfi, yani lâmu'l-fi'l'i hemzeli olan fiillere de mehmûzu'l-lâm (örneğin: **قَرَأَ**) adı verilir.

Mehmûzu'l-fâ'nın Mâzî Çekimi

Mehmûzu'l-fâ türünden bir fiil olan **أَكَلَ** fiili, birinci kalıptandır. Mâzî ve muzâri çekimi aşağıdaki gibidir.

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ أَكَلُوا Onlar yediler	هُمَا أَكَلَا O ikisi yedi	هُوَ أَكَلَ O yedi	Gâib
هُنَّ أَكَلْنَ Onlar yediler	هُمَا أَكَلْنَا O ikisi yedi	هِيَ أَكَلَتْ O yedi	Gâibe
أَنْتُمْ أَكَلْتُمْ Sizler yediniz	أَنْتُمَا أَكَلْتُمَا Siz ikiniz yediniz	أَنْتَ أَكَلْتَ Sen yedin	Muhâtab
أَنْتُنَّ أَكَلْتُنَّ Sizler yediniz	أَنْتُمَا أَكَلْتُمَا Siz ikiniz yediniz	أَنْتِ أَكَلْتِ Sen yedin	Muhâtaba
نَحْنُ أَكَلْنَا Biz yedik		أَنَا أَكَلْتُ Ben yedim	Mutekellim

Mehmûzu'l-fâ'nın Muzârî Çekimi

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ يَأْكُلُونَ Onlar yiyorlar, yerler	هُمَا يَأْكُلَانِ O ikisi yiyor, yer	هُوَ يَأْكُلُ O yiyor, yer	Gâib
هُنَّ يَأْكُلْنَ Onlar yiyorlar, yerler	هُمَا تَأْكُلَانِ O ikisi yiyor, yer	هِيَ تَأْكُلُ O yiyor, yer	Gâibe
أَنْتُمْ تَأْكُلُونَ Sizler yiyorsunuz, yersiniz	أَنْتُمَا تَأْكُلَانِ Siz ikiniz yiyorsunuz, yersiniz	أَنْتَ تَأْكُلُ Sen yiyorsun, yersin	Muhâtab
أَنْتُنَّ تَأْكُلْنَ Sizler yiyorsunuz, yersiniz	أَنْتُمَا تَأْكُلَانِ Siz ikiniz yiyorsunuz, yersiniz	أَنْتِ تَأْكُلِينَ Sen yiyorsun, yersin	Muhâtaba
نَحْنُ نَأْكُلُ Biz yiyoruz, yeriz		أَنَا أَكُلُ Ben yiyorum, yerim	Mutekellim

Mehmûzu'l-lâm'ın Mâzî Çekimi

Mehmûzu'l-lâm türünde olan قَرَأَ fiili tıpkı sâlim bir fiil gibi çekilir. Mâzî çekimi aşağıdaki gibidir.

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ قَرَأُوا Onlar okudular	هُمَا قَرَأَا (قَرَأَا) O ikisi okudu	هُوَ قَرَأَ O okudu	Gâib
هُنَّ قَرَأْنَ Onlar okudular	هُمَا قَرَأَتَا O ikisi okudu	هِيَ قَرَأَتْ O okudu	Gâibe
أَنْتُمْ قَرَأْتُمْ Sizler okudunuz	أَنْتُمَا قَرَأْتُمَا Siz ikiniz okudunuz	أَنْتَ قَرَأْتَ Sen okudun	Muhâtab
أَنْتُنَّ قَرَأْتُنَّ Sizler okudunuz	أَنْتُمَا قَرَأْتُمَا Siz ikiniz okudunuz	أَنْتِ قَرَأْتِ Sen okudun	Muhâtaba

نَحْنُ قَرَأْنَا Biz okuduk		أَنَا قَرَأْتُ Ben okudum	Mutekellim
--------------------------------	--	------------------------------	------------

Mehmûzu'l-lâm'ın Muzâri Çekimi

قَرَأَ fiili üçüncü kalıptandır. Muzâri çekimi aşağıdaki gibidir.

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ يَقْرَءُونَ Onlar okuyorlar, okurlar	هُمَا يَقْرَآنِ O ikisi okuyor, okur	هُوَ يَقْرَأُ O okuyor, okur	Gâib
هِنَّ يَقْرَأْنَ Onlar okuyorlar, okurlar	هُمَا تَقْرَأْنَ O ikisi okuyor, okur	هِيَ تَقْرَأُ O okuyor, okur	Gâibe
أَنْتُمْ تَقْرَءُونَ Sizler okuyorsunuz, okursunuz	أَنْتُمَا تَقْرَأَانِ Siz ikiniz okuyorsunuz, okursunuz	أَنْتَ تَقْرَأُ Sen okuyorsun, okursun	Muhâtab
أَنْتُنَّ تَقْرَأْنَ Sizler okuyorsunuz, okursunuz	أَنْتُمَا تَقْرَأَانِ Siz ikiniz okuyorsunuz, okursunuz	أَنْتِ تَقْرَأِينَ Sen okuyorsun, okursun	Muhâtaba
نَحْنُ نَقْرَأُ Biz okuyoruz, okuruz		أَنَا أَقْرَأُ Ben okuyorum, okurum	Mutekellim

MEHMÛZ FİLLERDE EMİR VE NEHİY ÇEKİMİ

Mehmûz Fiilin Emr-i Hâzır Çekimi

Mehmûzu'l-fâ olan (أَكَلَ - yedi) fiilinden emr-i hâzır kipi elde etmek istediğimizde, yine sülâsî fiillerde emr-i hâzır kipinin bulunuşuna ilişkin yolu izlememiz gerekmektedir. Buna göre:

1. Fiilin ikinci şahıs muzârisi (eril) alınır: أَنْتَ تَأْكُلُ

2. Baştaki muzâraat harfî atılır: أَكُلُ

3. Baştaki muzâraat harfî atıldıktan sonra ardından gelen harf okunamadığı için başa elif harfî getirilir. 'Aynu'l-fiil dammeli olduğu için bu elif damme ile harekelenir.

4. Son işlem olarak fiilin sonu cezm edilir: أَكُلْ . Hemzenin yazım kuralı uyarınca

(kendisinden önceki hareke damme olduğundan) artık elif üzerinde değil, vav üzerinde yazılır:

أَكُلْ

Emr-i hâzır bulma kuralını, ikinci şahsa ait diğer formlar üzerinde de uygulayacak olursak, şöyle bir sonuç elde ederiz:

أَنْتُمْ تَأْكُلَانِ ← أَوْكُلَا ← كُلا
أَنْتُمْ تَأْكُلُونَ ← أَوْكُلُوا ← كُلا
أَنْتِ تَأْكُلِينَ ← أَوْكُلِي ← كُلي
أَنْتُمْ تَأْكُلَانِ ← أَوْكُلَا ← كُلا
أَنْتِنِ تَأْكُلْنَ ← أَوْكُلْنَ ← كُنْنَ

Buna göre, أَكَلَ fiilinin emr-i hâzır kipinin çekimini şu şekilde düzenleyebiliriz:

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ كُلا Sizler yiyiniz	أَنْتُمَا كُلا Siz ikiniz yiyin	أَنْتَ كُنْ Sen ye	Muhâtab

أَنْتُمْ كُلُّنَ Sizler yiyiniz	أَنْتُمَا كُلا Siz ikiniz yiyin	أَنْتِ كُلي Sen ye	Muhâtaba
------------------------------------	------------------------------------	-----------------------	----------

Burada **mehmûzu'l-'ayn'**ın emir çekimi aşağıda verilmektedir.

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ إِسْأَلُوا Sizler sorunuz	أَنْتُمَا إِسْأَلَا Siz ikiniz sorun	أَنْتِ إِسْأَلُ Sen sor	Muhâtab
أَنْتُنَّ إِسْأَلْنَ Sizler sorunuz	أَنْتُمَا إِسْأَلَا Siz ikiniz sorun	أَنْتِ إِسْأَلِي Sen sor	Muhâtaba

Buna göre üçüncü kalıptan olan **فَرَأَ** fiilinin emr-i hâzır kipinin çekimi ise şu şekildedir.

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ إِفْرَأُوا Sizler okuyunuz	أَنْتُمَا إِفْرَأَا Siz okuyun	أَنْتِ إِفْرَأُ Sen oku	Muhâtab
أَنْتُنَّ إِفْرَأْنَ Sizler okuyunuz	أَنْتُمَا إِفْرَأَا Siz ikiniz okuyun	أَنْتِ إِفْرَأِي Sen oku	Muhâtaba

Mehmûz Fiilin Nehy-i Hâzır Çekimi

Nehy-i hâzır çekiminin kuralını artık biliyorsunuz: İkinci şahıs muzari formun başına “lâ en-nâhiye – nehiy lâ'sı” getirilmek suretiyle yapılır. “Nehiy lâ'sı”nın muzari fiili cezm ettiğini hatırlayalım. Şimdi (أَكَلَ) fiilinin nehy-i hâzır çekimini ilgili şahıslar için yapalım:

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ لَا تَأْكُلُوا Sizler yemeyiniz	أَنْتُمَا لَا تَأْكُلَا Siz ikiniz yemeyin	أَنْتِ لَا تَأْكُلْنَ Sen yeme	Muhâtab
أَنْتُنَّ لَا تَأْكُلْنَ Sizler yemeyiniz	أَنْتُمَا لَا تَأْكُلَا Siz ikiniz yemeyin	أَنْتِ لَا تَأْكُلِي Sen yeme	Muhâtaba

(سَأَلَ - sordu) fiilinin nehy-i hâzır çekimi aşağıdaki gibidir.

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ لَا تَسْأَلُونَ Sizler sormayınız	أَنْتُمَا لَا تَسْأَلَانِ Siz ikiniz sormayın	أَنْتَ لَا تَسْأَلُ Sen sorma	Muhâtab
أَنْتُنَّ لَا تَسْأَلْنَ Sizler sormayınız	أَنْتُمَا لَا تَسْأَلَانِ Siz ikiniz sormayın	أَنْتِ لَا تَسْأَلِينَ Sen sorma	Muhâtaba

Bir mehmûzu'l-lâm olan قَرَأَ fiilinin nehy-i hâzır kipinin çekimi ise şu şekildedir.

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ لَا تَقْرَأُونَ Sizler okumayın	أَنْتُمَا لَا تَقْرَأَانِ Siz ikiniz okumayın	أَنْتَ لَا تَقْرَأُ Sen okuma	Muhâtab
أَنْتُنَّ لَا تَقْرَأْنَ Sizler okumayın	أَنْتُمَا لَا تَقْرَأَانِ Siz ikiniz okumayın	أَنْتِ لَا تَقْرَأِينَ Sen okuma	Muhâtaba

Mehmûz Fiilin Emr-i Gâib Çekimi

Emr-i gâibin üçüncü şahıslara dönük emir kipi olduğunu ve nasıl yapıldığını artık biliyorsunuz.

Şimdi (أَكَلَ) fiilinin emr-i gâib çekimini aşağıdaki tabloda inceleyelim.

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمَّ لِيَأْكُلُوا Onlar yesinler	هُمَا لِيَأْكُلَا O ikisi yesin	هُوَ لِيَأْكُلَ O yesin	Gâib
هُنَّ لِيَأْكُلْنَ Onlar yesinler	هُمَا لِيَأْكُلَا O ikisi yesin	هِيَ لِيَأْكُلَ O yesin	Gâibe

Şimdi (سَأَلَ) fiilinin emr-i gâib çekimini aşağıdaki tabloda inceleyelim.

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَيْسَأَلُوا Onlar sorsunlar	هُمَا لَيْسَأَلَا O ikisi sorsun	هُوَ لَيْسَأَلُ O sorsun	Gâib
هُنَّ لَيْسَأَلْنَ Onlar sorsunlar	هُمَا لَيْسَأَلَا O ikisi sorsun	هِيَ لَيْسَأَلُ O sorsun	Gâibe

Şimdi de (قَرَأَ) fiilinin emr-i gâib çekimini aşağıdaki tabloda inceleyelim.

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَيَقْرَأُوا Onlar okusunlar	هُمَا لَيَقْرَأَا O ikisi okusun	هُوَ لَيَقْرَأُ O okusun	Gâib
هُنَّ لَيَقْرَأْنَ Onlar okusunlar	هُمَا لَيَقْرَأَا O ikisi okusun	هِيَ لَيَقْرَأُ O okusun	Gâibe

Mehmûz Fiilin Nehy-i Gâib Çekimi (2.Düzey)

Şimdi (أَكَلَ) fiilinin nehy-i gâib çekimini görelim:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَا يَأْكُلُوا Onlar yemesinler	هُمَا لَا يَأْكُلَا O ikisi yemesin	هُوَ لَا يَأْكُلُ O yemesin	Gâib
هُنَّ لَا يَأْكُلْنَ Onlar yemesinler	هُمَا لَا يَأْكُلَا O ikisi yemesin	هِيَ لَا يَأْكُلُ O yemesin	Gâibe

Şimdi (سَأَلَ) fiilinin nehy-i gâib çekimini görelim:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَا يَسْأَلُوا Onlar sormasınlar	هُمَا لَا يَسْأَلَا O ikisi sormasın	هُوَ لَا يَسْأَلُ O sormasın	Gâib

هُنَّ لَا يَسْأَلْنَ Onlar sormasınlar	هُمَا لَا تَسْأَلَا O ikisi sormasın	هِيَ لَا تَسْأَلُ O sormasın	Gâibe
---	---	---------------------------------	-------

Şimdi (قَرَأَ) fiilinin nehy-i gâib çekimini görelim:

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَا يَقْرَأُونَ Onlar okumasınlar	هُمَا لَا يَقْرَأَا O ikisi okumasın	هُوَ لَا يَقْرَأُ O okumasın	Gâib
هُنَّ لَا يَقْرَأْنَ Onlar okumasınlar	هُمَا لَا تَقْرَأَا O ikisi okumasın	هِيَ لَا تَقْرَأُ O okumasın	Gâibe